

6. Sartre, J. P. (1957). The Humanism of Existentialism. In C. G. Guignon & D. Pereboom, Existentialism Basic Writings, 290-308 [in English]

7. Maddi, S. R. Hardiness: An Operationalization of Existential Courage (2004). Journal of Humanistic Psychology, 44(3), 279-298. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0022167804266101> [in English]

8. Stoicism for Introverts: 10 Ways You Can Use Stoic Virtues in Daily Life. (2024, 4, February) URL: <https://thegeekyleader.com/2024/02/04/stoicism-for-introverts-10-ways-you-can-use-stoic-virtues-in-daily-life/> [in English]

9. The geeky leader. Stoicism in the 21st Century: Discovering the Path to Eudaimonia and Sustainable Happiness. (2023, 26, November). URL: <https://thegeekyleader.com/2023/11/26/stoicism-in-the-21st-century-discovering-the-path-to-eudaimonia-and-sustainable-happiness/> [in English]

10. What are the Stoic Principles? URL: (2021, 26, December). URL: <https://medium.com/stoicism-philosophy-as-a-way-of-life/what-are-the-stoic-principles-a-10-point-answer-c31734059d8b> [in English]

11. Philosophy of Life German Lebensphilosophie 1870-1920. (2023). Prof. Frederick C. Beiser [in English]

12. The Pursuit of Happiness. URL: <https://www.pursuit-of-happiness.org/history-of-happiness/viktor-frankl/> [in English]

13. Frankl, V. (1986). The Doctor and the Soul. (3rd ed.). New York, NY Vintage Books [in English]

14. Frankl, V. (1988). The Will to Meaning: Foundations and Applications of Logotherapy. New York, NY: Penguin Books [in English]

15. Frankl, V. (1992). Man's Search for Meaning. (4th ed.). Boston, MA: Beacon Press. [in English]

16. Nietzsche: Why Suffering Is Crucial For Growth? URL: <https://medium.com/nietzsches-philosophy/nietzsche-why-suffering-is-crucial-for-growth-baef3fa2f286> [in English]

17. The importance of philosophy in education (policy and practice) (2023). URL: <https://zonofeducation.com/the-importance-of-philosophy-in-education/> [in English]

18. Martínez, J. G. (2012). Recognition and emotions. A critical approach on education", Procedia - Social and Behavioral Sciences, 46, 3925 – 3930. [in English]

19. Niemiec, C. P., Ryan, R. M. (2009). Autonomy, competence, and relatedness in the classroom: Applying self-determination theory to educational practice. Theory and Research in Education, 7(2), 133-144. URL: <https://doi.org/10.1177/1477878509104318> [in English]

20. Theories of Social Justice in Education: Unpacking Equity and Access (2024, 13, April). URL: <https://www.graygroupintl.com/blog/theories-of-social-justice-in-education> [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КОСТЕНКО Дмитро Вікторович – кандидат педагогічних наук, доцент, асистент кафедри іноземних мов Навчально-наукового інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: Професійна освіта, міжкультурна компетентність, міжкультурні комунікації в освіті, інформаційно-комунікативні технології в освіті, комунікативна лінгвістика, життєстійкість здобувачів вищої освіти у міжкультурному комунікаційному просторі, методика викладання іноземних мов, викладання професійної англійської мови.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSTENKO Dmytro Viktorovych – Candidate of Pedagogical Sciences, associate professor, assistant of the Department of Foreign Languages of the Educational and Scientific Institute of Philology of Taras Shevchenko National University of Kyiv.

Scientific interests: Professional education, intercultural competence, intercultural communications in education, information and communication technologies in education, communicative linguistics, hardiness of higher education students in an intercultural communication space, methods of teaching foreign languages, teaching professional English.

Стаття надійшла до редакції 18.04.2024 р.

УДК 378. 013. 43

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-190-196

КОСТІВ Андрій Володимирович – асистент кафедри біомедичних дисциплін Донецького національного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1379-3527>
e-mail: a.v.kostiv@dnmu.edu.ua

КОСТІВ Микола Володимирович – викладач загальноосвітніх дисциплін Кропивницького будівельного фахового коледжу
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3476-8491>
e-mail: kostiv.kola1995@gmail.com

РАКИТА Наталя Сергіївна – асистент кафедри неврології та нейрохірургії Донецького національного медичного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6779-842X>
e-mail: natali353@ukr.net

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У СЕРЕДОВИЩІ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Зміни до професійної діяльності лікаря, як висококультурного фахівця, який володіє високим рівнем міжкультурної компетентності зумовлено здійсненням професійної медичної діяльності у різноманітному соціокультурному середовищі, що потребує цілеспрямованого педагогічного впливу в процесі професійної підготовки майбутніх лікарів у медичному закладі вищої освіти.

Метою статті є осмислення педагогічних умов формування міжкультурної компетентності міжкультурної компетентності майбутніх лікарів у процесі професійної підготовки в медичному закладі вищої освіти.

На основі вивчення та узагальнення науково-педагогічної літератури було проаналізовано визначення сутності міжкультурної компетентності та міжкультурної компетентності майбутнього лікаря. Уточнено, майбутніх лікарів формування міжкультурної компетентності є вагомим складовою надпредметних компетентностей необхідних для подальшої професійної діяльності. З'ясовано, що міжкультурна компетентність майбутніх лікарів є, є цілісне особистісне утворення, що включає здатність майбутнього лікаря взаємодіяти в умовах міжкультурної комунікації на основі ціннісного ставлення людини до себе, до людей, до світу, виявляти толерантність у житті та різних видах діяльності, уміти здійснювати міжкультурне та міжособистісне спілкування з представниками різних культур в процесі професійної медичної діяльності

У дослідженні проаналізовано педагогічні умови формування міжкультурної компетентності, що передбачають впровадження використання у процесі викладання загальних та фахових освітніх компонентів використання методів активного навчання що передбачає, передбачає залучення майбутніх лікарів до активної міжкультурної та комунікативної взаємодії, зокрема такі як вільні і спрямовані дискусії, кейс-стаді, диспути, брифінги, евристичні бесіди, круглі столи, рольові й ділові ігри, залучати студентів до проектної діяльності. Автори статті на основі власного практичного досвіду встановили, що залучення студентів до віртуальної академічної мобільності може виступати, як педагогічна умова формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів. Окреслено перспективи подальшого наукового пошуку та проведення дослідження.

Ключові слова: міжкультурна компетентність, міжкультурна компетентність майбутнього лікаря, активні методи навчання, оксфордські дебати, віртуальна академічна мобільність.

KOSTIV Andrii Volodymyrovych –

Assistant of the Department of Biomedical Disciplines
of the Donetsk National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1379-3527>

e-mail: a.v.kostiv@dnmu.edu.ua

KOSTIV Mykola Volodymyrovych –

Teacher of General Education Disciplines of the
Kropyvnytskyi Constuction Vocational College

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3476-8491>

e-mail: kostiv.kola1995@gmail.com

RAKITA Natalya Serhiivna –

Assistant Professor of the Department of

Neurology and Neurosurgery, Donetsk National Medical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6779-842X>

e-mail: natali353@ukr.net

PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF FUTURE DOCTORS' INTERCULTURAL COMPETENCE IN THE ENVIRONMENT OF A MEDICAL INSTITUTION OF HIGHER EDUCATION

Requirements to the professional activity of a doctor, as a highly cultured specialist with a high level of intercultural competence, are due to the implementation of professional medical activities in a diverse sociocultural environment, which demands targeted pedagogical influence in the process of future doctors' professional training at a medical institution of higher education.

The purpose of the article is to understand the pedagogical conditions for the formation of future doctors' intercultural competence in the process of professional training in a medical institution of higher education.

Based on the study and generalization of scientific and pedagogical literature, the definition of the essence of intercultural competence and the future doctor's intercultural competence has been analyzed. It was clarified that the formation of future doctors' intercultural competence is a significant component of the extracurricular competences necessary for further professional activity. It was found that the future doctors' intercultural competence is a holistic personal education, which includes the ability of the future doctor to interact in the conditions of intercultural communication based on the value attitude of a person to himself, to people, to the world; to show tolerance in life and various types of activities; to be able to carry out intercultural and interpersonal communication with representatives of different cultures in the process of professional medical activity.

The pedagogical conditions for the formation of intercultural competence, which provide for the introduction of general and professional educational components' usage in the teaching process, have been analyzed. The usage of active learning methods, which provides the involvement of future doctors in active intercultural and communicative interaction, in particular such as free and directed discussions, case studies, debates, briefings, heuristic conversations, round tables, role-playing and business games, involve students in project activities have been outlined. The authors of the article, based on their own practical experience, found that the involvement of students in virtual academic mobility can act as a pedagogical condition for the formation of future doctors' intercultural competence. Prospects for further scientific research and process of conducting the experiment have been defined.

Key words: intercultural competence, future doctor's intercultural competence, active learning methods, Oxford debates, virtual academic mobility.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному суспільстві набувають актуальності проблеми якості професійної підготовки майбутніх медичних працівників в закладах вищої освіти. Оскільки професійна діяльність майбутнього лікаря, зміст та методи професійної діяльності залежать від соціальних та культурних особливостей пацієнтів, які вирізняються своїми традиціями, звичаями, релігією, культурою. Відтак, постає потреба вдосконалення професійної підготовки майбутніх лікарів, зокрема, щодо розвитку міжкультурної компетентності, формування ціннісного ставлення до людей, здоров'я, традицій, культури, формування в студентів уміння спілкуватися і взаємодіяти з представниками різних культур у професійній діяльності.

Слід зауважити, що у суспільстві відбуваються зміни характеру соціальних відносин між людьми, що передбачає зміни до професійної діяльності лікаря, як висококультурного фахівця, який володіє високим рівнем міжкультурної компетентності, що зумовлює здійснення професійної медичної діяльності у різноманітному соціокультурному середовищі.

Відповідно, студент медичного закладу освіти, окрім професійної компетентності, має володіти міжкультурною компетентністю, як готовністю на якісному рівні організувати взаємодію з пацієнтами.

Разом з тим, у медичних закладах вищої освіти формування міжкультурної компетентності обмежується лише окремими аспектами професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Сутність та зміст поняття міжкультурної компетентності розкрито у працях як зарубіжних учених А. Корнілова, Дж. Равена, К. Роджерса, так і дослідження вітчизняних науковців І. Беха, В. Баркасі, А. Вербицького, Н. Білоцерковської, Т. Жукової, Л. Зязюн, І. Закір'янова, Г. Паніна., С. Шехавцової, Т. Фоменко та ін.

В контексті дослідження поняття «міжкультурна компетентність» розглядалося дослідниками В. Баркасі, О. Бирюк, Н. Білоцерковська, Д. Годлевська, Д. Іщенко, В. Калінін, С. Шехавцова та ін. Дисертаційні роботи В. Аїтова, І. Бахова, Л. Воротняк, Н. Микитенко, С. Радула, Н. Самойленко, І. Ставицької, А. Токаревої присвячені питанням формування міжкультурної і полікультурної професійної компетентності.

Особливості фахової підготовки майбутніх медиків у закладах вищої освіти репрезентовано у дослідженнях О. Андрійчук, В. Бабаліч, Т. Бухарина, Л. Кайдалової, О. Кривонос, М. Кропачева, М. Лісового, А. Мельник, М. Мруги, Ю. Поляченко та ін. У дослідженнях Н. Гальчун, М. Князян розглядаються особливості формування міжкультурної компетентності майбутніх медиків. Проте дослідження педагогічних умов формування міжкультурної компетентності потребують більш детального розгляду. Аналіз наукової літератури та власного професійного досвіду, вивчення вимог до професійної підготовки фахівців медичного закладу вищої освіти дозволили виявити необхідність

визначення педагогічних умов формування міжкультурної компетентності.

Метою статті є обґрунтування педагогічних умов розвитку міжкультурної компетентності майбутніх лікарів у середовищі медичного закладу вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стрімкий розвиток сучасного світу, обумовлений входженням України в європейський економічний, освітній і соціокультурний простір, значно підвищує вимоги до підготовки висококваліфікованих фахівців у різних галузях вищої професійної освіти, зокрема, медичної. Одним із найважливіших завдань системи підготовки фахівців у закладах вищої освіти, не лише здійснювати професійну підготовку фахівців, а й формувати загальнолюдські, гуманістичні цінності, готовність до сприйняття культури, релігії, традицій інших народів, рівень підготовки, яких, відповідає сучасному рівню розвитку суспільства, здатних до комунікації в глобальному соціокультурному просторі.

Сучасний фахівець-медик, окрім високої професійної кваліфікації у наданні допомоги пацієнтам, повинен бути готовим до взаємодії з представниками іншої культури, поважати інші культурні цінності, погляди, традиції, віросповідання, вміти розпізнавати, поважати та ефективно використовувати відмінності у способі мислення, поведінки. Тобто, він повинен володіти міжкультурною компетентністю [1, с. 110].

У доробку О. Локшиної «Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року» зазначено, що «культура обізнаність та самовираження передбачає розуміння та повагу до того, як ідеї та зміст творчо виражаються та комунікуються у різних культурах та засобами різних галузей мистецтва, інших культурних форм. Вона включає в себе участь у розумінні, розробленні та вираженні власних ідей та почуття місця чи ролі в суспільстві у різних формах та контекстах» [6, с. 26]. Таке трактування сутності міжкультурної компетентності відображає розуміння міжкультурної компетентності у Європейських країнах, як обізнаність у сфері культури, розуміння особливостей самовираження представників різних культур. Варто зауважити, що для майбутніх лікарів формування міжкультурної компетентності є вагомим складовою надпредметних компетентностей необхідних для подальшої професійної діяльності, оскільки основним показниками якості підготовки майбутніх лікарів медичних закладів вищої освіти є оцінка професійної та соціальної підготовленості випускників до подальшої професійної діяльності у сучасному суспільстві.

Українська дослідниця О. Зеліковська визначає міжкультурну компетентність як сукупність знань, умінь і навичок, за допомогою яких випускники вищих економічних навчальних закладів здатні успішно спілкуватися з діловими іноземними партнерами як на буденному, так і професійному рівнях [2]. М. Князян розглядає міжкультурну компетентність майбутніх медичних працівників,

як здатність взаємодіяти з представниками різних народів на основі сформованих іншомовних знань, комунікативних умінь, знань про розвиток культури різних етносів, досягнень у ній, історичної спадщини народу, його традицій, особливостей поведінки та спілкування в соціумі [4, с. 483]

На думку О. Резунової міжкультурна компетентність має таку структуру: «знання про різноманітність ідей і видів діяльності, які є характерними різним людським товариствам в усьому світі; усвідомлення того, як ці ідеї і види діяльності співвідносяться; розуміння того, як ідеї і види діяльності пов'язані з власною культурою, можуть бути розглянуті з іншої, більш об'єктивної точки зору; здатність розуміти і тлумачити відмінні від власних манери, моделі поведінки з метою встановлення комунікації, адекватної досліджуваній культурі, і ефективної участі в ній» [11]. Відтак, сформована міжкультурна компетентність студентів медичних закладів вищої освіти поєднує знання, уміння, мотиви, особисті якості має бути прийнятною для всіх членів суспільства узгодженою з етнічними, економічними та культурними цінностями людей, різних класів, рас, національностей, культури, сімейного стану, мови, дозволяє виконувати майбутньому медичному фахівцю свої професійні обов'язки на високому рівні.

Ми враховуємо позицію Т. Бухариної, що студент-медик буде виконувати у суспільстві різні соціальні ролі, інтегруватися у різні сфери суспільного життя, тому необхідно формування світоглядних, громадянських і полікультурних основ його особистості, враховуючи також традиційно активну роль медиків у суспільному житті як усередині країни, так і на міжнародному рівні [5, с. 19]. Отже, у нашому дослідженні міжкультурна компетентність розглядається як одна із ключових, надпредметних компетентностей особистості, є цілісне особистісне утворення, що включає здатність майбутніх лікарів взаємодіяти в умовах міжкультурної комунікації на основі ціннісного ставлення людини до себе, до людей, до світу, виявляти толерантність у житті та різних видах діяльності, уміти здійснювати міжкультурне та міжособистісне спілкування з представниками різних культур в процесі професійної діяльності. Враховуючи специфіку професійної підготовки майбутніх лікарів, формування міжкультурної компетентності здійснюється як у процесі фахової підготовки, так і у процесі викладання предметів, спрямованих на формування загальних компетентностей у середовищі медичного закладу вищої освіти.

Для успішного формування міжкультурної компетентності студентів необхідно визначити ті умови, які будуть сприяти цьому процесу, і тим самим забезпечити підвищення якості їх професійної підготовки. Так, враховуючи досвід викладання освітніх компонентів «Медична хімія», «Біохімія», «Неврологія» ефективному формуванню міжкультурної компетентності студентів медичних закладів вищої освіти сприятиме впровадження активних методів навчання в професійній підготовці. Оскільки

високий рівень сформованості міжкультурної компетентності передбачає ефективну взаємодію суб'єктів професійної діяльності з оточенням та спрямованості на створення умов для успішного входження особистості до динамічного полікультурного суспільства, допомагає майбутньому медичному фахівцю вирішувати питання повсякденного, професійного й соціального життя.

У нашому дослідженні ми враховуємо позицію Л. Орбан-Лембрика, що взаємодія – це взаємозалежний обмін діями, організація людьми взаємних дій, спрямованих на реалізацію спільної діяльності [7, с. 215]. В контексті нашого дослідження взаємодія представників різних культур передбачає не тільки обмін інформацією, а й різними діями, що спрямовані на організацію спільної професійної діяльності. Враховуючи вищезазначене, зауважимо, що педагогічна взаємодія характеризується суб'єктністю, тобто здатністю усвідомлювати себе як носія суспільних та загальнолюдських цінностей, носія соціального досвіду, культури, мати можливість ставити цілі і будувати власну індивідуальну траєкторію, добирати для цього шляхи та засоби. Цінним для нашого дослідження є думка Л. Потапкіна, який пропонує таку схему руху особистості до суб'єктності: 1. Людина вільно висловлює своє "Я". 2. Вступає в діалог з іншим "Я". 3. Передбачає наслідки своїх дій. 4. Вільно робить вибір. 5. Оцінює результати своїх дій. 6. Планує свою дію. 7. Усвідомлює себе носієм ЗВН. 8. Усвідомлює "Я" в зв'язку з іншими [9].

Отже, організація педагогічної взаємодії в процесі професійної підготовки студентів медичних закладів вищої освіти має включати активні методи навчання, що передбачає організацію групової спільної діяльності, де група може розглядається як суспільство в мініатюрі. Відтак, уміння та навички спільної діяльності та міжособистісного спілкування, отримані у процесі професійної підготовки, студент у подальшому зможе використовувати у реальній професійній діяльності та побуті. До таких навичок відносимо здатність попередження виникнення конфліктів, здатність усувати негативні наслідки робочого конфлікту на міжособистісні стосунки, здатність демонструвати діалогічні форми взаємодії, безперервного діалогу, здатність вирішувати проблеми у ході співпраці та навчання.

На нашу думку, важливо у процесі професійної підготовки студентів медичних закладів сформувати здатність розв'язувати проблеми і конфлікти, у групі яка складається з представників різних національностей, які притаманні для сучасного суспільства. Упровадження в методів активного навчання в освітньому процесі, потребує від студентів більшої активності, віддачі, розвитку різних комунікативних умінь. Відтак, активне навчання передбачає залучення майбутніх медиків до активної соціокультурної навчальної і професійної діяльності. У процесі викладання предметів загального та професійного циклу доречно використовувати вільні і спрямовані дискусії, кейс-

стаді, диспути, брифінги, евристичні бесіди, круглі столи, рольові й ділові ігри, залучати студентів до проектної діяльності, де у процесі підготовки проектів доречно залучати студентів з різних соціокультурних груп.

Використання діалогових форм роботи, які ґрунтуються на потребі людини в активному обміні інформацією необхідної для обговорення та прийняття рішень, будуть сприяти розвитку здатності до організаційної та комунікативної діяльності, оскільки саме в такій діяльності студент набуває досвід налагодження контактів, вирішення конфліктів у соціальній групі, формується вміння адаптуватися до полікультурного соціального середовища. Використання дискусії у професійній підготовці майбутніх медиків сприятиме розширенню меж сприйняття різним підходам до того самого предмету, явища, процесу, аналізу полярних думок, розвитку вміння пошуку шляхів згоди в групі, розвитку поваги до права кожного мати свою думку, обстоювати власну позицію, особливо якщо це стосується питань взаємодії представників різних культур.

Так, на думку М.Тур, проведення дискусій дозволяє викладачеві діагностувати стан культурного світобачення, загального розвитку учасників, їх інтелектуальну винахідливість, вміння слухати і чути співрозмовника, розуміти його, погодитися з думкою опонента, переконати співрозмовника в правильності власної позиції, організованість і готовність до групової діяльності [10, с. 259].

Зазначимо, що розвитку міжкультурної компетентності буде сприяти залучення студентів-медиків до «оксфордських дебатів» у процесі вивчення дисципліни «Медична хімія», «Неврологія», як ігрової методика публічного дискутування у групах, з метою формування вмінь і навичок у ведення групової дискусії, розвитку навичок міжособистісної взаємодії, особистісних комунікативних якостей, толерантності та взаємоповаги. Для реалізації успішних «оксфордських дебатів» важливо дотриматися самої процедури їх проведення. У процесі підготовки майбутніх медиків можливо використовувати такі дебати з питань, які викликають суперечливі позиції надання медичної допомоги (питання трансплантації, переливання крові, проблеми використання медичних препаратів). На відміну від традиційних методів навчання, ігрові методи мають чимало переваг, що характеризують їх як методи активного й інтерактивного навчання. Оскільки, професійні стосунки, що моделюються в ігрових технологіях, забезпечують включеність студентів до імітованого соціокультурного середовища, де учасники гри набувають необхідних навичок і вмінь налагоджувати міжкультурну взаємодію (із клієнтами, пацієнтами, родичами, колегами), виконувати професійні обов'язки, розвиває вміння ефективно взаємодіяти з партнерами.

Таким чином, використовуючи ігрові технології формувати міжкультурну компетентність можливо за допомогою програвання ситуацій міжкультурної взаємодії у професійній діяльності у

полікультурному середовищі. Зауважимо що, ділові та рольові ігри можуть легко інтегруватися із іншими методами навчання. Так, ігри можуть включати елементи тренінгу, розгляд конкретних ситуацій, дискусію, що визначається загальною метою їх застосування. З іншого боку, ігрові методи навчання можуть бути складовими тренінгу і методу кейсів, або аналізу проблемних ситуацій. До ігрових методів навчання, які з метою формування соціокультурної компетентності студентів доцільно застосовувати під час вивчення дисциплін з циклу гуманітарної та професійної підготовки, слід віднести: ділові ігри; розігрування ролей; проведення семінарських занять у вигляді прес-конференції або методом «мозкового штурму».

Для формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів доцільно використовувати рольові ігри, що дозволять сформувати різні компоненти міжкультурної компетентності. Рольова гра є одним з унікальних методів навчання, оскільки допомагає студентам подолати невизначеність, тому її використання є дуже важливим у процесі вивчення дисциплін. Рольова гра має багато можливостей і характеристик, оскільки вона є моделлю спілкування, припускає посилення особистісної причетності учасників до всього, що відбувається, сприяє розширенню асоціативної бази у процесі засвоєння навчального матеріалу, сприяє формуванню навчального співробітництва й партнерства [3, с. 189]. Впровадження таких методів організації освітньої діяльності майбутніх лікарів дасть можливість сформувати цінності професійної діяльності та досвід вирішення проблемних ситуацій, що в майбутньому допоможе швидше та ефективно адаптуватися до полікультурного професійного середовища. Успіх занять із застосуванням активних методів навчання залежить від вдалого поєднання умовності та серйозності. Особливою на таких заняттях є роль викладача, який повинен бути лише адміністратором (тобто забезпечувати контроль, послідовність операцій та при потребі – надавати необхідні консультації). Зазначимо, що такі методи навчання привчають розуміти невербальний бік культури спілкування і наближають студентів до реальних умов їх майбутньої професійної діяльності.

Зауважимо, що розвиваються міжкультурна компетентність під час впровадження таких форм навчання, як для предметів професійного циклу семінар-дискусія що передбачає обговорення завдань в малих проблемних групах, а потім його результати виносяться на загальне обговорення, «суперечки рядів», мета якого довести незалежним «суддям» правильність і велику проблемну позиції своєї групи (ряду) в розв'язанні тієї або іншої проблеми. Отже, для підвищення рівня міжкультурної компетентності студентів медичних закладів вищої освіти передбачає використання активних методів студентоцентрованого навчання, де викладач перетворюється на систематизатора й коректора знань, керівника й куратора студентів у процесі засвоєння нової інформації, забезпечуючи більш високі рівні набуття тих чи інших компетенцій шляхом консультування та мотивації студентів у

тому, що стосується критичного відбору інформації, їх джерел, організації адекватних навчальних ситуацій, ліквідації певних прогалин.

Стосовно медичної освіти підготовка майбутніх лікарів, ще на рівні освітніх цілей має бути орієнтована на формування у них професійної готовності до зміни свого професійного статусу, вільного «географічного» переміщення в професійній сфері, освоєнню нових професійних «територій» тощо. Отже, ми враховуємо думку Т. Хардена, що «у деяких випадках, замість того, щоб створювати ілюзію, що нам вдасться «зрозуміти» іншу культуру, більш мудрим було б готувати студентів до можливої складної ситуації по відношенню до Іншого, який, якби ми не намагались, ніколи не буде повністю нами «зрозумілий» та не «зрозуміє» нас» [12, с. 120].

Однією з педагогічних умов формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів є впровадження віртуальної академічної мобільності, що дає можливість студентам віртуально переміщуватися в межах віртуального медичного середовища з метою отримання, передачі та обміну знаннями, отримувати досвід спілкування за допомогою Інтернет-технологій та без потреби подорожувати.

На думку Д. Свириденко, «віртуальна академічна мобільність має потенціал як одного із ключових принципів розвитку вищої освіти, що сприяє осучасненню освітньої діяльності, наданню їй рис освіти для суспільства» [9, с. 165]. За умов стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, привабливим, на нашу думку віртуальна академічна мобільність міжкультурне середовище, яке характеризується активним впровадженням сучасних застосування дистанційних технологій, що інтенсифікує міжнародну співпрацю студентів і викладачів та університетів загалом. Таким чином, за умов використання елементів віртуальної академічної мобільності, можна використовувати зі студентами інших медичних закладів різні питання, зокрема щодо формування здатності до пояснення діагнозів представникам різних культур, процесів лікування, процедури обстеження, обговорення порад, враховуючи культурну та національну ідентичність, щодо дотримання певного способу життя та норм харчування пацієнтів, переконання пацієнта щодо необхідності проходження обстеження або лікування, враховуючи різні переконання (расові, релігійні, особисті), формування здатності вираження емпатії, зокрема навичок вираження співчуття пацієнту або його рідним щодо невісного діагнозу або результатів лікування та ін.

Розвиток віртуальної академічної мобільності ми розглядаємо як умову формування міжкультурної компетентності, оскільки в процесі професійної діяльності майбутній лікар швидко міняти свій статус або положення в соціальному, культурному чи професійному середовищі, має можливість відвідувати заняття в інших країнах і співпрацювати з представниками інших культур, набуває досвіду спілкування та знайомиться зі специфікою професійної діяльності лікарів в міжкультурному середовищі.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок напрямку. У результаті дослідження можна зробити висновок, що міжкультурна компетентність майбутніх лікарів є надпредметною, загальною компетентністю особистості, є цілісне особистісне утворення, що включає здатність майбутніх лікарів взаємодіяти в умовах міжкультурної комунікації на основі ціннісного ставлення людини до себе, до людей, до світу, виявляти толерантність у житті та різних видах діяльності, уміти здійснювати міжкультурне та міжособистісне спілкування з представниками різних культур в процесі професійної діяльності. Формування міжкультурної компетентності буде відбуватися за умови активного впровадження в освітньому процесі професійної підготовки в медичному закладі вищої освіти активних методів навчання та віртуальної академічної мобільності. До перспектив подальшого дослідження відносимо визначення рівня сформованості майбутніх лікарів у середовищі медичного закладу вищої освіти.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гальчун Н.П. Дослідження компонентів міжкультурної компетентності медичного працівника: аналіз, висновки, перспективи. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки* № 211. 2023. С. 107–113.
2. Зеліковська О. О. Сутність та структура міжкультурної компетенції студентів вищих економічних навчальних закладів. *Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія «Педагогіка і психологія»*. №2 (24). 2010. С. 213–216.
3. Карамушка Л. М. Рольова гра//Енциклопедія освіти /Акад. пед. наук України; головний ред.. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Князян М. Міжкультурна компетентність майбутніх медичних працівників: сутність, структура та формування в процесі засвоєння іноземних мов. *Наука і техніка сьогодні*, 1 (29). 2024. С. 479–487.
5. Колісник-Гуменюк Ю. І. Формування професійно-етичної культури майбутніх фахівців у процесі гуманітарної підготовки в медичних коледжах: монографія. 2013. 296 с.
6. Локшина, О. «Європейська довідкова рамка ключових компетентностей для навчання впродовж життя: оновлене бачення 2018 року». *Український Педагогічний журнал*, вип. 3, Вересень 2019, С. 21 – 30.
7. Орбан-Лембрик Л. Е Соціальна психологія: посібник. 2003. 448 с.
8. Подоляк Л. Г., Главник О.П. Основи педагогічної психології (психологія виховання). Навчальний посібник. 2006. 112 с.
9. Свириденко Д. Б. Аналіз ролі віртуальної академічної мобільності в обґрунтуванні засадрозвитку сучасної вищої освіти. *Українознавчий альманах. Вип. 17*. 2014. С. 163–165.
10. Тур О. М. Формування комунікативної культури студентів вищої школи *Вісник Харківської державної академії культури. Вип. 44*. 2014. С. 256 – 262 .
11. Резунова, О. Міжкультурна компетентність як необхідна складова професійної компетентності сучасного фахівця. *Науковий огляд* 1(73). 2021. URL: <http://oaji.net/articles/2021/797-1614450760.pdf>
12. The Notion of Intercultural Understanding in the Context of German as a Foreign Language / Harden Theo, Witte Arnd (eds.) – Oxford: Lang, 2000. – 290 p.

REFERENCES

1. Halchun, N. P. (2023). Doslidzhennia komponentiv mizhkulturnoi kompetentnosti medychnoho pratsivnyka: analiz, vysnovky, perspektyvy [Research of the Medical Worker's Intercultural Competence Components: Analysis, Conclusions, Perspectives]. *Scientific Notes. Series: Pedagogical Science* № 211. 107–113. [in Ukrainian]

2. Zelikovska, O. O. (2010). Sutnist ta struktura mizhkulturnoi kompetentsii studentiv vyshchyykh ekonomichnykh navchalnykh zakladiv [Essence and Structure of Intercultural Competence of Students of Higher Economic Educational Institutions]. *Problems of Modern Pedagogical Education. Series "Pedagogy and Psychology". №2 (24)*. 213–216. [in Ukrainian]

3. Karamushka, L. M. (2008). Rolova hra [Role play] // *Encyclopedia of Education / Acad. ped. sci. of Ukraine; gen ed. V.H. Kremen. K.: Yurinkom Inter.* [in Ukrainian]

4. Kniiazian, M. (2024). Mizhkulturna kompetentnist maibutnykh medychnykh pratsivnykiv: sutnist, struktura ta formuvannya v protsesi zasvoiennia inozemnykh mov [Future Medical Workers' Intercultural Competence: Essence, Structure and Formation in the Process of Studying Foreign Languages.]. *Science and technology today*, 1 (29). 479–487. [in Ukrainian]

5. Kolisnyk-Humeniuk, Yu. I. (2013). formuvannya profesiino-etychnoi kultury maibutnykh fakhivtsiv u protsesi humanitarnoi pidhotovky v medychnykh koledzhakh: monohrafiia [Formation of Future Specialists' Professional and Ethical Culture in the Process of Humanitarian Training in Medical Colleges: Monograph]. [in Ukrainian]

6. Lokshyna, O. (2019). «Evropeiska dovidkova ramka kliuchovykh kompetentnosti dlia navchannia vprodovzh zhyttia: onovlene bachennia 2018 roku» [European Framework of Reference for Key Competences for Lifelong Learning: An updated vision for 2018]. *Ukrainian Pedagogical Journal*, Issue. 3, September. 21 – 30. [in Ukrainian]

7. Orban-Lembryk, L. E (2003). *Sotsialna psykholohiia: posibnyk [Social Psychology: Textbook]*. [in Ukrainian]

8. Podoliak, L. H., Hlavnyk, O. P. (2006). *Osnovy pedahohichnoi psykholohii (psykholohiia vykhovannia) [Pedagogical Psychology Basics (Psychology of Education)]*. Tutorial. [in Ukrainian]

9. Svyrydenko, D. B. (2014). Analiz roli virtualnoi akademichnoi mobilnosti v obgruntuvanni zasadrozvytku suchasnoi vyshchoi osvity [Analysis of the Role of Virtual Academic Mobility in Substantiating the Basis of the Modern Higher Education Development]. *Almanac of Ukrainian studies*. Issue. 17. 163–165. [in Ukrainian]

10. Tur, O. M. (2014). Formuvannya komunikatyvnoi kultury studentiv vyshchoi shkoly [Formation of Communicative Culture of Higher School Students]. *Herald of Kharkiv State Academy of Culture*. Issue. 44. 256 – 262. [in Ukrainian]

11. Rezunova, O. S. (2012). Mizhkulturna kompetentnist yak neobkhidna skladova profesiinoi kompetentnosti suchasnoho fakhivtsia [Intercultural Competency as a Necessary Component of Modern Specialist's Professional Competence]. *Scientific*

Review, No. 1 (73). Retrieved from: <https://orcid.org/0000-0003-3315-0294> [in Ukrainian]

12. The Notion of Intecultural Understanding in the Context of German as a Foreign Language (2000). / Harden Theo, Witte Arnd (eds.).Oxford: Lang. [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОСТИВ Андрій Володимирович – асистент кафедри біомедичних дисциплін Донецького національного медичного університету, аспірант Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів, порушення норм ГДК природної води.

КОСТИВ Микола Володимирович – викладач загальноосвітніх дисциплін в Кропивницького будівельного фахового коледжу, аспірант Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Наукові інтереси: формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів.

РАКИТА Наталя Сергіївна – асистент кафедри неврології та нейрохірургії Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: формування міжкультурної компетентності майбутніх лікарів, судинна патологія головного та спинного мозку.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KOSTIV Andrii Volodymyrovych – Assistant of the Department of Biomedical Disciplines of the Donetsk National Medical University.

Scientific interests: formation of intercultural competence of future doctors, violation of norms of the MPC of natural water.

KOSTIV Mykola Volodymyrovych – Teacher of General Education Disciplines of the Kropyvnytskyi Constuction Vocational College.

Scientific interests: formation of intercultural competence of future doctors.

RAKITA Natalya Serhiivna – Assistant Professor of the Department of Neurology and Neurosurgery, Donetsk National Medical University.

Scientific interests: formation of intercultural competence of future doctors, vascular pathology of the brain and spinal cord.

Стаття надійшла до редакції 16.04.2024 р.

УДК 7.012:37.012(477)-043.86

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-214-196-202

КОСІЮК Володимир Ростиславович –

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри дизайну

Національного університету «Запорізької політехніки»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6717-5997>

e-mail: concept_design@ukr.net

ДИЗАЙН-ОСВІТА В УКРАЇНІ: ІСТОРИЧНІ ВИТОКИ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

У статті представлено історичні витоки, сучасний стан та перспективи розвитку дизайн-освіти в Україні. Досліджено та проаналізовано генезу, історичну ретроспективу та

новітні тенденції розвитку вітчизняної дизайн-освіти. Розглянуто традиційні народні методи залучення дітей та молоді до творчої художньої діяльності, наприклад, «навчання в родині» коли спеціальні знання, як найціннішу спадщину передавали з покоління в покоління. Зазначено, що розвиток школи українського дизайну та відповідної освіти відбувався в складних політичних умовах, бо Україна входила до складу як російської імперії так і кількох центральноєвропейських держав – одна частина розвивалась у русі загальноєвропейських художніх процесів та тенденцій, інша була децю відірвана. Обґрунтовано, що українські мистці-педагоги були невіддільні від світового авангарду початку ХХ століття. Доведено, що, українські мистці-педагоги внесли великий вклад у галузі художньої освіти, створювали оригінальні авторські методики викладання, виховали плеяду видатних українських мистців у різних галузях образотворчого мистецтва та дизайну.